

DE SPIRITUALITEIT VAN HET ONTHAAL

De spiritualiteit van het onthaal ! Een heel breed ontwerp, want er bestaan diverse vormen van onthaal. En toch kan men enkele algemene dingen zeggen over ieder christelijk onthaal, uitgaande van twee basis-gegevens : het feit dat er onthaald wordt en de motivatie van degene die onthaalt. We hebben te maken met het onthaal als zodanig en het feit dan men zich wendt tot een christelijke dienst.

Verwacht van mij geen diepgaande uiteenzetting over dit onderwerp. Ik wil me beperken tot enkele grote lijnen.

Ik heb de gewoonte 2 tot 3 keer per dag de bus of de tram te nemen. Ik stap altijd vooraan op en groet de bestuurder. Meestal krijg ik een vriendelijk antwoord. Soms komt er geen, of een zuur, droog bonjour. In het eerste geval voel ik mij gelukkig, ik word aanvaard; in het tweede ben ik teleurgesteld, ik word niet aanvaard het doet mij pijn. Ik sta er ongelukkig bij.

Ik vertel u dit fait divers om aan te tonen dat een mens verlangt goed onthaald te worden en dat elk onthaal, hoe dan ook, belangrijk is, zoveel te meer het onthaal van iemand, die met een concrete vraag, hoe onbenullig ook, naar mij toekomt.

Wanneer we het over **de spiritualiteit van het onthaal** hebben gaat het juist om deze houding. Bij ieder onthaal gaat het in de eerste plaats om een mens die uniek is en die met zijn vraag, zijn problemen, zijn gevoeligheid bij mij komt en die hoopt een oplossing te vinden of op zijn minst meer helderheid; en hij wendt zich niet tot zomaar iemand maar tot een persoon waar hij vertrouwen in stelt, iemand die een bepaalde manier van spreken en leven vertegenwoordigt, iemand die bij de kerk hoort. Zelfs als dit aspect niet altijd in een gesprek tot uiting komt weet hij toch dat het om een christelijk onthaal gaat. Aan dit onthaal ligt een bepaalde geest ten grondslag die het gesprek richting geeft, zowel in de ogen van degene die onthaald wordt als van degene die onthaalt. Dit zou ik de spiritualiteit van het onthaal willen noemen.

Er is naar mijn mening een fundamenteel verschil tussen ons onthaal en datgene dat in niet-christelijke middens gehanteerd wordt. Uitgesproken of niet, God is aanwezig in dit onthaal. Enige tijd geleden zegde mij een dame die ook naar een psychiater was gegaan : « Ik zal wel eens teruggaan, maar ik voel mij hier beter ».

Ons onthaal bestaat er eigenlijk in de mens terug te brengen tot zich zelf; dat hij zich zelf opnieuw ontdekt en aanvaardt. Dat is juist de taak van de onthaalpersoon : een relatie scheppen die de bezoeker dichterbij zich zelf brengt; hij ontdekt opnieuw – of voor het eerst – zijn eigen diepste wezen

Degene die onthaalt ontvangt de ander, hij richt zich op de ander. Deze andere mens onthalen is ook de Heer onthalen. “Wat u voor de minste der mijnen gedaan hebt, dat hebt ook voor mij gedaan”, zegt Jezus.

Er heeft daar een baring plaats, zoals Maria het kind Jezus gebaard heeft. We doen een werk van de Kerk, meestal zonder dat met even zoveel woorden te zeggen. Het gaat in de ware zin van het woord om een weder-geboorte, wedergeboren worden tot

een nieuwe manier van leven. Het ene leven is aanwezig bij het andere, geeft aandacht aan dat andere leven dat uit zijn as herrijst. Martine Barbeau schrijft in haar boek “apprendre à accueillir” een heel schone bladzijde, uitgaande van de tekst van Ezechiël over de verdroogde beenderen die weer tot leven komen. Degene die onthaalt maakt het de onthaalde mogelijk om zijn leven opnieuw op te bouwen, om alle verspreide elementen in zichzelf weer tot eenheid te brengen : herinneringen, gevoelens, ervaringen.

De grondhouding van de onthaalpersoon is die van een enorm vertrouwen in de Heer en in de persoon die naar hem toekomt. Dit is vóór alles een kwestie van geloof. Hij bereidt zich hierop voor door gebed. Het is uit naam van de Heer dat hij deze mens ontvangt. Hij stelt zich in de handen van God; hij geeft zich aan Hem over. Hij smeekt zijn geest af en vertrouwt Hem de man of vrouw toe die hij gaat ontvangen.

Wanneer ik gebeden heb voor een gesprek dan voel ik dat het gesprek beter verloopt. Ik sta veel opener, veel geduldiger, veel milder tegenover de bezoeker, bereid om de meest zware verhalen te aanhoren, klaar om steeds in waarheid te spreken. Ik voel mij én sterker én opener tegelijk.

Deze fundamentele spiritualiteit uit zich in een reeks concrete houdingen.

Niemand kan onthalen als hij zelf niet “goed in zijn vel zit”, als men niet eerst zich zelf volledig onthaald heeft. Ik moet mijzelf kunnen aanvaarden zoals ik ben.

Ik moet me volledig los kunnen maken van ieder zwaarwegende bezorgdheid, die mijn vrijheid tegenover mijn bezoeker beperkt. Ik sta tegenover hem met een grote eenvoud, die niet belemmerd moet worden door problemen die mij afleiden.

Dit persoonlijk welbevinden bevrijdt me van iedere zelfgenoegzaamheid tegenover wie dan ook. Ik sta tegenover die mens met vrije handen en een open geest. Want alleen al zijn aanblik kan bij mij weestand oproepen of overdreven sympathie.

Door sympathie worden we sterk aangetrokken door de ander. Door de indruk die hij op ons maakt, is het mogelijk om onbevangen op hem te reageren. Antipatie daarentegen is het negatieve gevoel dat we over de ander kunnen krijgen en dat hetzelfde gevolg heeft : onmogelijk om sereen te reageren.

Het gebeurt heel vaak dat zodra iemand binnen komt we verrast worden door zijn houding, zijn gezicht, zijn manier van zich kleden, of in tegendeel : door een nors gezicht, 'n stijve houding, vuile kleren. Vooral wat dit laatste betreft moeten we oppassen. Ik heb mezelf er al dikwijls op betrappt dat, zodra iemand binnen komt, ik bij mezelf zeg : die wil geld hebben. Ik moet toegeven dat ik me zelden vergis, maar ook dat mijn onthaal dan veel minder open is – zelfs als ik moet zeggen dat we in BO.OD geen geld geven. Ik moet sereen blijven en open voor die ander om hem de reden van deze weigering te kunnen uitleggen en hem op andere mogelijkheden attent te maken. Zelfs na een weigering moet die mens weg kunnen gaan met het gevoel dat er naar hem geluisterd is. Dat is zeker niet gemakkelijk, maar mijn spontane reactie van afweer bij het begin van het gesprek heeft een negatieve invloed op het contact en stelt me niet op mijn gemak.

Ook sympathie kan een verkeerde reactie tot gevolg hebben. Ik ontvang iemand die, ik weet niet hoe of waarom, sterk mijn sympathie opwekt. In de loop van het gesprek

betrap ik mij erop dat ik niet helemaal echt ben geweest met hem of haar, in deze zin dat ik niet onaangenaam wilde zijn. Ik geloof dat ik dingen had moeten zeggen die voor hem of haar zeker niet prettig waren om te horen.

In haar boek “Apprendre à accueillir” geeft Martine Barbeau er de voorkeur aan te spreken van een derde type relatie : empathie. Deze definiëert ze als “Ons vermogen om ons in de plaats van de ander te stellen, van binnen uit zijn uiterlijke drijfveren aan te voelen, de affectieve toon die in zijn gedrag en zijn woorden mee klinkt.”

Ze maakt deze houding duidelijk aan de hand van het volgende voorbeeld : “een verpleegster moet met de grootste zorg een gevoelige wond gaan verbinden. Haar aandacht wordt op dat moment volkomen opgeëist door de manier waarop ze dat gaat doen, opdat deze verzorging voor de patient zo comfortabel mogelijk zal zijn en tegelijk ook zo efficiënt mogelijk. Ze vereenzelvigd zich met de ander om van binnen uit te begrijpen wat deze gaat voelen. Zeker, terwijl ze dat doet, blijft ze zichzelf, maar ze is als het ware vrij van wat haar in haar eigen bestaan gevangen hield”. Dat is empathie.

Naast de gevoelens van sympathie en van antipathie die wij moeten vermijden, is er een gevoel dat ons de kans geeft buiten ons zelf te treden en binnen te treden in de persoon van de andere. Dit is geen spontaan gevoel. Het moet aangekweekt worden. Het betekent eigenlijk dat de bezoeker meer belang heeft dan ik zelf. Mijn houding tegenover hem wordt niet meer bepaald door mijzelf, maar door de bezoeker. Hij is de hoofdpersoon. Zulk een houding eist eigenlijk een grote ascese en dit niet alleen op het ogenblik van het onderhoud, maar doorheen gans mijn leven. Dat betekent niet dat de gevoelens van sympathie en antipathie volledig moeten onderdrukt worden, maar zij mogen de bovenhand niet krijgen; zij mogen niet verhinderen dat ik totaal ontvankelijk ben voor de ander. Het komt er eigenlijk op aan gans mijn aandacht te kunnen vestigen op die persoon, op zijn handelingen, zijn houding, zijn woorden. Zo tred ik geleidelijk in echte relatie met hem.

De bezoeker moet zich volkomen op zijn gemak voelen. In dit verband is de ruimte erg belangrijk. Deze moet aangenaam zijn, goed op orde, met een mooie bos bloemen, comfortabele zetels en stoelen, voldoende verlicht en verlucht.

Bepaalde bezoekers komen met een duidelijke vraag waarop ze een duidelijk antwoord verwachten. Het is normaal dat ons antwoord duidelijk moet zijn. Als we geen duidelijk antwoord hebben, moeten we dat zeggen. Geef nooit verkeerde of onzekere antwoorden. U kunt misschien zeggen dat u inlichtingen zult inwinnen, of u zoekt onmiddellijk naar die informatie, maar u moet nooit iemand in onzekerheid laten.

Als iemand het verhaal van zijn leven wil vertellen moeten we die persoon eerst de tijd gunnen om zich volkomen uit te spreken. Hij of zij moet dat kunnen doen zoals hij dat wil, zelfs als ons dat irriteert. Het geduld opbrengen om met aandacht te luisteren, niet doen alsof, geen verbazing tonen, alsof het verhaal onwaarschijnlijk overkomt, er als het ware in opgaan.

Van mijn kant probeer ik altijd de persoon zélf te laten ontdekken welke weg hij of zij moet volgen. Vaak zijn het onoplosbare situaties : we kunnen dan alleen maar

luisteren. Luisteren is geen verloren tijd, integendeel, we hebben iemand gelukkig gemaakt.

Het komt ook voor dat men een onschuldige vraag stelt : “Waar kan ik pralines kopen ?” maar als je met die persoon praat ontdek je dat hij met een heel ander probleem zit. In het onthaal merk je dat niets simpel is. De aankoop van een boek kan de gelegenheid zijn dat men over het geloof gaat praten. De vraag naar informatie “Kent u een tehuis waar ik wat tot rust zou kunnen komen ?” kan leiden tot een heel gesprek over de behoefte zich te herbronnen. Niets is onbetekenend. Zelfs niet de ontijdige uitlatingen van sommige, min of meer gestoorde mensen, noch de soms agressieve verhalen van mensen die door de omstandigheden van hun leven in verdrukking zijn geraakt, noch het geklets van degene die niets zegt te hebben en niemand om tegen te praten. Vriendelijkheid, voorkomendheid zijn altijd lonend. Ik ben van oordeel dat het nooit verloren tijd is. Ik ga nu al jarenlang naar Brussel Onthaal-Open Deur, er zijn momenten waarop ik niemand zie maar ik beschouw mijn aanwezigheid toch nooit als verloren tijd. De persoon die ik ontvang weegt op tegen het niets te doen hebben op andere momenten. Onthalen is een vreugde. Onthalen zonder over de mensen te oordelen. We moeten rekening houden met de menselijke zwakheid en vooral bemoedigen, en steeds weer bemoedigen. Nooit veroordelen. De vrouw begrijpen die voortdurend haar man bedriegt en die zegt dat ze oprecht van hem houdt. Is dat mogelijk ? Maar dat bestaat : wie ben ik dat ik daarover kan oordelen ?

In de tien geboden van het onthaal schrijft Martine Barbeau : “Alle geheimen moeten absoluut veilig bewaard blijven”. Dat is een gouden stelregel die nooit overtreden mag worden. Discretie is altijd geboden. Dat scheidt soms problemen bij de collectieve supervisie, maar er zijn manieren om datgene wat ons in vertrouwen gezegd is niet te openbaren.

Wanneer ik jaren geleden samen met anderen het initiatief nam dit pastoraal project op te starten dan was het omdat wij overtuigd waren dat in een grootstad zoals Brussel nood was aan een stille plaats; ik kan hetzelfde zeggen van de passantenkerken.

Vandaag de dag is dit nog noodzakelijker, als ik zie dat de parochiepriesters overstelpt zijn door werk en geen tijd meer hebben om naar mensen te luisteren; er moeten in deze stad verschillende soorten van onthaal zijn waar mensen kunnen praten; ik vind dit prioritair. Zoals ik ook meen dat er een oplossing moet gevonden worden voor onze gesloten kerken. Vele mensen willen een kerk binnen gaan voor allerlei motieven, zij hebben het recht een kerk open te vinden.

Het is het geheel van attitudes, woorden, gebaren, die de spiritualiteit van het onthaal vormen. Een spiritualiteit is vooral een geest die leven geeft aan een mens. Ik ben er diep van overtuigd dat deze geest vraagt om ascese, vooral tegenwoordig, nu alles gecentreerd is op onze eigen persoon; het egocentrisme van onze maatschappij. De spiritualiteit van het onthaal is de tegenpool van dit egoïsme.

Gij allen, die werkelijk onthaalt in dienst van God en van de mens, u weet hoezeer deze dienst u verrijkt en enorme vreugde geeft, zelfs als u geen enkel resultaat ziet. Dat is de beloning van de onnutte dienstknecht.

Inleiding gegeven op zaterdag 12 juni 1999 door B. Vanden Berghe bij gelegenheid van de eerste ontmoeting van verschillende onthaaldiensten.